

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Безпека життєдіяльності

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий **молодший бакалавр**
галузь знань **13 Механічна інженерія**
спеціальності **133 Галузеве машинобудування**
за освітньо – професійною програмою «Галузеве машинобудування»
денної форми навчання

Любешів 2023

УДК 504.75(07)

П 32

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій коледжу Бібліотекар _____ М.М. Демих

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ» протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової (методичної) комісії педагогічних працівників харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно – ресторанної справи та обліку і оподаткування ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», протокол № _____ від _____ 2023 року

Голова випускної циклової (методичної) комісії _____ Кравченко Т.Ф.

Укладач: _____ Н.З.Пігулко
(підпис)

Рецензент: _____
(підпис)

Відповідальний за випуск: _____ Кравченко Т.Ф., голова випускної циклової (методичної) комісії педагогічних працівників харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно – ресторанної справи та обліку і оподаткування ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ».

Безпека життєдіяльності [Текст]: методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів освіти галузь знань 13 Механічна інженерія 133 Галузеве машинобудування за освітньо-професійною програмою «Галузеве машинобудування» денної форми навчання/ уклад. Н.З.Пігулко – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – 28 с.

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи складені відповідно до діючої програми курсу «Безпека життєдіяльності», містять вказівки для виконання з теми, запитання для самоконтролю, перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	4
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
2.1. Самостійна робота здобувачів освіти під час лекцій.....	6
2.2. Робота над конспектами лекцій, планами практичних занять.....	7
2.3. Вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, методичними вказівками, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою та спеціальною літературою.....	8
2.4. Робота з бібліотечними фондами та дистанційними джерелами з метою пошуку необхідної інформації.....	9
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	11
4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	18
5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	19
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	21
7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	23

ВСТУП

Методичні вказівки до виконання самостійної та індивідуальної роботи здобувачів освіти з дисципліни «Безпека життєдіяльності» містять рекомендації щодо виконання самостійної та індивідуальної роботи під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності». Дисципліна «Безпека життєдіяльності» інтегрує знання з охорони праці, охорону навколишнього середовища та цивільної оборони. Об'єднуючим моментом є: вплив на людину небезпечних і шкідливих факторів середовища, загальні закономірності реакцій на них у людини і єдина наукова методологія, а саме, кількісна оцінка ризику нещасних випадків, професійних захворювань, екологічних лих тощо. БЖД базується на досягненнях і таких наук, як психологія, ергономіка, соціологія, фізіологія, філософія, право, гігієна і багато інших. У підсумку ця дисципліна розглядає питання з БЖД з усіх точок зору, комплексно. Підтримка допустимих умов діяльності та відпочинку людини створює передумови для високої працездатності і продуктивності. Метою вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» є: – формування навичок самостійного мислення, аналізу ситуацій, самостійної роботи з законодавчими та нормативними документами, підручниками, журналами. – оволодіння здобувачами освіти методами і засобами створенні безпечних умов праці з урахуванням специфічних особливостей виробництв за профілем спеціальностей;

– формування у майбутніх спеціалістів необхідного в їх професійній діяльності рівня знань та умінь, які відповідали б сучасним державним стандартам освіти;

– оволодіння здобувачами освіти методикою інженерних розрахунків, пов'язаних з проектуванням сприятливих умов праці на навколишнє природне середовища, а також надійності і міцності конструктивних елементів машин і механізмів.

Головною метою самостійної роботи здобувачів освіти з дисципліни є закріплення та систематизація теоретичних знань та наукове осмислення основних аспектів безпеки життєдіяльності.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН

№ з/п	Назва розділу і теми	Кількість годин			
		Всього (год.)	З них аудиторні		Самостійна робота (год.)
			Теоретичні, (год.)	Практичні, (год.)	
1	2	3	4	5	6
1.	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	4	2		2
2.	Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	4	2		2
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.	4	2		2
	3.1. Пожежна безпека	4	2		2
	3.2. Радіаційна безпека.	4	2		2
	3.3. Хімічна безпека.	4	2		2
4	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	8	4		4
5	Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	10	4	2	4
6	Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	10	4	2	4
7	Управління силами та засобами ОГ під час НС.	6	4		2
8	Контрольна робота	2		2	
	Разом	60	28	6	26

2. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

3. 2.1 Самостійна робота здобувачів освіти під час лекцій

Під час лекцій здобувачі освіти повинні постійно працювати: сприймати матеріал, що викладається, критично осмислювати та коротко занотовувати його у конспекті, за потребою задаючи запитання викладачу. Не слід

пропускати лекції без поважних причин, оскільки вони є одним з найважливіших й найефективніших засобів одержання знань.

Окрім матеріалів підручника або посібника з відповідної дисципліни, викладених у більш доступній формі та з необхідними поясненнями, в лекції як правило містяться найновіші дані з того чи іншого питання, які не можна знайти в навчальній літературі. Не можна також без поважних причин спізнюватись на лекцію. Якщо здобувач освіти все ж таки спізнився він повинен спитавши дозволу викладача, швидко пройти до найближчого вільного місця та не відволікаючи увагу інших здобувачів освіти включатись в роботу.

Ще до початку лекції чергові здобувачі освіти, призначені старостами груп мають підготувати в аудиторії дошку, вологу ганчірку та крейду. Також за додатковими вказівками лектора може бути необхідним підготувати заздалегідь мультимедійну техніку: комп'ютер, проектор та екран. По перше здобувачі освіти мають чітко з'ясувати тему лекції й, згадуючи програму курсу, установити її зв'язок з попередніми та майбутніми темами.

Здобувачі освіти повинні одразу згадати, що їм відомо з даної теми за результатами навчання у школі та вивчення інших дисциплін в університеті. Далі так само аналізуються оголошені викладачем мета та план лекції. Зокрема, здобувачам освіти слід ув'язати мету з темою лекції і перевірити логічність побудови її плану. Вже на даній початковій стадії лекції здобувачі освіти мають перевірити себе, чи знайома їм вся використовувана викладачем термінологія. За потребою здобувачі освіти можуть звернутись до лектора з проханням повторити або розтлумачити той чи інший термін.

Здобувачі освіти повинні постійно уважно слухати викладача для збереження логічного послідовного зв'язку між реченнями та положеннями матеріалу, що викладається. При оголошенні викладачем кожної чергової частини лекції здобувач освіти мають звіритись з відповідними пунктами її плану. Слухачам слід постійно критично оцінювати матеріал, що викладається (не можна все приймати на віру) й у випадку сумнівів задавати питання викладачу. У випадку, якщо студенти тимчасово втрачають увагу та логічний зв'язок між фрагментами тексту лекції, що може бути обумовлено втомою і є об'єктивним фактором, рекомендується на цей період відновлення уваги повторити за конспектом положення, що викладались раніше.

Здобувачі освіти мають бути готовими і до питань з боку викладача про те, чи зрозумілими є ті чи інші основні положення або терміни, що вивчаються на лекції, якою є їх власна точка зору щодо змісту того чи іншого поняття або перспектив певного напрямку розвитку галузі або технічного пристрою. Особливо важливе значення під час лекцій мають проблемні

дискусійні питання, які також обов'язково задаються викладачем. Під час відповіді на ці питання здобувачі освіти повинні показати логічне та послідовне мислення, а також володіння певним запасом знань з даної та суміжних дисциплін. В обговоренні проблемних питань можуть брати участь декілька здобувачі освіти по черзі, можуть виникати суперечки, що як правило врегульовуються лектором.

Здобувачі освіти повинні намагатись не тільки висловлювати, а й обґрунтовувати свою позицію. Якщо аудиторія слухачів не приходить до єдиної коректної відповіді на проблемне запитання викладач дає його сам, при цьому здобувачам освіти потрібно критично сприйняти та уважно проаналізувати дану відповідь. Наприкінці лекції як правило формулюються висновки з неї, які здобувачі освіти повинні занотувати та осмислити. На перерві здобувачам освіти рекомендується перечитати матеріали конспекту лекції, коротко повторити їх та з'ясувати для себе чому новому вони навчилися.

3.2 Робота над конспектами лекцій, планами практичних занять

У конспект лекції не потрібно записувати дослівно, все те що говорить викладач. Здобувачі освіти мають осмислювати викладений матеріал, критично оцінювати його і занотовувати у конспекті саме головне та своїми словами (самостійно сформульована фраза запам'ятовується у 7 разів швидше та краще, ніж записана дослівно та необдуманно).

Деякі найважливіші положення, які мають бути у конспекті викладач-лектор виділяє інтонаційно або у більш повільному викладенні. Також дуже корисними є додаткові пояснення здобувачі освіти у конспекті тих питань та положень, які їм здаються більш складними. У випадку виникнення незрозуміlostей слід не стидяючись задавати додаткові запитання викладачу. У конспекті лекції слід обов'язково залишати поля або вільні сторінки для додаткових записів та нотаток під час самостійної роботи з конспектом або для опрацювання додаткових питань, винесених лектором на СРС. Писати конспекти слід охайно, чітким почерком, кульковими ручками різних кольорів для виділення основних положень та нових термінів.

Під час опрацювання додаткової літератури (розділів у підручниках чи посібниках, винесених на СРС, наукових монографій та статей) можуть складатись текстуальні або тематичні конспекти. У текстуальному конспекті як правило викладаються відомості з одного джерела, при цьому студент йде вслід за автором джерела, зберігаючи у конспекті його структуру та термінологію. У тематичному конспекті можуть міститись матеріали з декількох різних джерел, присвячених одній й тій самій темі або питанню.

При цьому викладаються різні точки зору на дану тему або питання та власні думки з цього укладача конспекту. З врахуванням цих же самих вказівок здійснюється робота над складанням конспектів практичних занять, в яких на початку подається план заняття у вигляді кількох логічно пов'язаних пунктів. Ці пункти у відповідній послідовності мають бути наведені і в тексті конспекту практичного заняття. Дані пункти необхідно виділяти іншим кольором.

3.3 Вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, методичними вказівками, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою та спеціальною літературою

Частина матеріалу дисципліни, що вивчається на лекціях, практичних та лабораторних заняттях за вказівками викладача відводиться на самостійне опрацювання його здобувачами освіти. При цьому викладач вказує за якими джерелами цей матеріал можна вивчити. Якщо здобувачу освіти викладення матеріалу в тому чи іншому джерелі здається незрозумілим (основні положення, означення, висновки) доцільно взяти інший підручник чи посібник з цієї ж самої дисципліни. Не слід нехтувати й підручниками для навчальних закладів, де найважливіші поняття пояснюються більш дохідливо, з використанням відомих доступних прикладів. Далі, коли основні положення тої чи іншої теми стали зрозумілими можна знову повернутись до посібників для вузів. Важливо також підтримувати зв'язок з викладачем, приходити на консультації для одержання допомоги при виконанні такого роду самостійної роботи.

Особливо важливі консультації та пояснення викладача при самостійному вивченні здобувачами освіти наукових монографій та статей. Дана література не є науково-популярною і розрахована на наявність у читача певних початкових знань з розглядуваного об'єкту а також розуміння використовуваних термінів. При цьому автори таких наукових публікацій можуть не давати означення ряду термінів, передбачаючи наявність відповідних знань в читача. В подібних випадках здобувачам освіти доводиться звертатись до додаткової літератури, на яку є посилання у статті чи монографії або використовувати енциклопедії та довідники.

З потребою конспектування спеціальної чи наукової літератури за тою чи іншою тематикою слід попередньо уважно прочитати назву джерела, прізвища авторів, рік видання та анотацію для визначення того, чи підходить взагалі дане джерело для виконання поставленого завдання. Якщо необхідне джерело підібране, спочатку детально знайомляться з його змістом визначаючи розділи, які слід прочитати (для виконання завдання як правило

не обов'язково вивчати все джерело). Далі з цими розділами знайомляться попередньо, прискорено переглядаючи деякі абзаци та означення і з'ясовуючи для себе термінологію та логіку, що використовували автори. Після цього даний матеріал вивчається більш уважно і послідовно, при цьому на полях джерела доцільно робити помітки олівцем, відзначаючи найважливіші фрагменти та положення джерела, що полегшить у подальшому його конспектування.

Під час даного попереднього причитування студенту необхідно все зрозуміти, не можна переходити до іншого поняття, якщо до кінця не зрозуміле попереднє. За потребою для одержання пояснень потрібно знову ж таки звертатись до викладача, підручників чи довідників. Потрібно максимально раціонально використовувати час. Так, якщо фрагмент розділу, що вивчається не має відношення до розглядуваного питання його можна пропустити. Тільки після завершення описаного детального ознайомлення з джерелом приступають до його конспектування, використовуючи рекомендації попереднього підрозділу даних вказівок (формулювати положення самостійно, після детального обдумування та критичного оцінювання). Паралельно на полях конспекту або на зворотному боці кожного аркушу наводяться додаткові коментарі, тлумачення та критичні зауваження здобувача освіти або викладача.

3.4 Робота з бібліотечними фондами та дистанційними джерелами з метою пошуку необхідної інформації

Для більш глибокого засвоєння матеріалів курсу дисципліни, а також для виконання практичних завдань та самостійної роботи, викладач на початку дає здобувачам освіти список рекомендованої літератури. Як правило більша її частина є в наявності в бібліотеці коледжу, в читальній залі або на абонементі.

Для рекомендованої викладачем літератури вказуються всі бібліографічні відомості (прізвища та ініціали авторів, назва, рік та місто видання), тому її легко знайти за алфавітним каталогом бібліотеки й взяти цю літературу на абонемент або попрацювати з нею у читальній залі. У випадку, якщо здобувач освіти готує реферат за певним індивідуальним завданням або здійснює поглиблене самостійне опрацювання питання чи теми, він може не мати повних бібліографічних даних з потрібних джерел. Тоді, як правило, йому відома тільки назва теми, тому доцільно скористатись систематичним каталогом університетської бібліотеки для пошуку літератури за індексом УДК. Перший ряд цифр індексу УДК має таке ділення: 0 – Загальний відділ. Наука. Організація. Розумова діяльність. Знаки та символи. Документи та

публікації; 1 – Філософія; 2 – Релігія; 3 – Економіка. Праця. Право; 4 – вільний з 1961 р.; 5 – Математика. Природничі науки; 6 – Прикладні науки. Медицина. Техніка; 7 – Мистецтво. Прикладне мистецтво. Фотографія. Музика; 8 – Мовознавство. Філологія. Художня література. Літературознавство; 9 – Краєзнавство. Географія. Біографія. Історія.

Кожен з класів розділений на десять розділів, які у свою чергу, підрозділюються на десять дрібніших підрозділів і т.д. Для кращої наочності та зручності читання всього індексу після кожних трьох цифр, починаючи зліва, ставиться крапка. Всередині кожного розділу застосовується ієрархічна побудова від загального до часткового із застосуванням того самого десяткового коду. Деталізація понять здійснюється за рахунок подовження індексів, при цьому кожна приєднувана цифра не змінює значення попередніх, а лише уточнює їх, позначаючи більш часткове вузьке поняття. Наприклад: 5 – Математика. Природничі науки; 53 – Фізика, 536 – Термодинаміка і т.д. Таким чином, потрібну літературу можна знайти також за індексом УДК. Якщо останній також попередньо не відомий можна звернутись до предметного каталогу бібліотеки, де за назвами напрямків, тем та проблемних питань можна визначити індекси УДК, що відповідають цим напрямкам і далі з використанням цих індексів шукати літературу у систематичному каталогу. Залежно від способу подання інформації розрізняють документи: текстові (книги, журнали, звіти тощо), графічні (креслення, схеми, діаграми), аудіовізуальні (звукозаписи, кіно- і відеофільми), машинопрочитувані (наприклад, що утворюють базу даних, на мікрофотоносіях) тощо. Крім того, документи підрозділяються на первинні (містять безпосередні результати наукових досліджень та розробок, нові наукові звіти або нове осмислення відомих ідей та фактів) та вторинні (містять результати аналітико-синтетичного і логічного опрацювання одного або декількох первинних документів або звіт про них). Як первинні, так і вторинні документи підрозділяються на опубліковані (видання) і неопубліковані. З розвитком інформаційних технологій це розмежування стає усе менш істотним. У зв'язку з наявністю в неопублікованих документах цінної інформації, що випереджає відомості в опублікованих виданнях, органи НТІ прагнуть оперативно поширювати ці документи за допомогою новітніх засобів репродукування. У числі первинних документів – книги (неперіодичні текстові видання обсягом понад 48 сторінок); брошури (неперіодичні текстові видання обсягом понад чотири, але не більш 48 сторінок).

Книги та брошури підрозділяються на платні і безкоштовні, а також на наукові, навчальні, офіційно-документальні, науково-популярні. Далі вони

діляться за галузями науки і науковими дисциплінами. Серед книг та брошур важливе наукове значення мають монографії, що містять усебічне дослідження однієї проблеми або теми і належать одному або декільком авторам. Також видаються збірники наукових праць, що містять ряд здобутків одного або декількох авторів, реферати і різні офіційні або наукові матеріали. Для навчальних цілей видаються підручники і навчальні посібники (навчальні видання). Це неперіодичні видання, що містять систематизовані відомості наукового та прикладного характеру, викладені у формі, зручної для вивчення.

Деякі видання, публіковані державними або громадськими організаціями, установами та відомствами, називаються офіційними. Вони містять матеріали законодавчого, нормативного або директивного характеру. Найбільш оперативним джерелом НТІ є періодичні видання, що виходять через визначені проміжки часу, постійною для кожного року кількістю номерів. Традиційними видами періодичних видань є газети та журнали. До періодичного відносяться також видання, що виходять через невизначені проміжки часу, у міру нагромадження матеріалу. Звичайно це збірники наукових праць університетів, інститутів, наукових спілок, публіковані без строгої періодичності під загальним заголовком «Праці», «Учені записки», «Вісті» тощо. До спеціальних видів технічних видань прийнято відносити нормативно-технічну документацію, що регламентує науково-технічний рівень та якість продукції, що випускається, (стандарти, інструкції, типові положення, методичні вказівки тощо).

Стандарт – нормативно-технічний документ, що встановлює комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації і затверджений компетентним органом. В Україні діють державні стандарти (ДСТУ); галузеві стандарти (ОСТ) та стандарти підприємств (об'єднань) (СТП). В залежності від змісту стандарти включають: технічні умови та вимоги; параметри і розміри; типи; конструкції; марки; сортаменти; правила приймання; методи контролю; правила експлуатації та ремонту; типові технологічні процеси тощо. За приналежністю стандарти підрозділяються на вітчизняні, країн - членів ЄС, національні закордонних країн, фірм та асоціацій, міжнародних організацій (наприклад, міжнародної організації мір і ваг тощо).

Важливе значення має патентна документація, що являє собою сукупність документів, які містять відомості про відкриття, винаходи та інші види промислової власності, а також відомості про охорону прав винахідників. Патентна документація має високий ступінь вірогідності, оскільки піддається ретельній експертизі на новизну та корисність. Первинні неопубліковані документи можуть бути розмножені в необхідній кількості екземплярів та

користуватися правами видань (рукопису і коректурних відбитків є проміжними етапами поліграфічного процесу).

До основних видів неопублікованих первинних документів відносяться науково-технічні звіти, дисертації, депоновані рукописи, наукові переклади, конструкторська документація, інформаційні повідомлення про проведені науково-технічні конференції, з'їзди, симпозіуми, семінари. Вторинні документи та видання підрозділяють на довідкові, оглядові, реферативні та бібліографічні.

У довідкових виданнях (довідники, словники) містяться результати теоретичних узагальнень, різні величини та їх значення, матеріали виробничого характеру. В оглядових виданнях утримується концентрована інформація, отримана в результаті добору, систематизації та логічного узагальнення відомостей з великої кількості першоджерел за визначеною темою та за СМ певний проміжок часу. Розрізняють огляди аналітичні (містять аргументовану оцінку інформації, рекомендації з її використання) і реферативні (мають більш описовий характер),

Крім того, працівники бібліотек часто готують бібліографічні огляди, що містять характеристики первинних документів як джерел інформації, що з'явилися за певний час або об'єднаних якою-небудь загальною ознакою. Реферативні видання (реферативні журнали, реферативні збірники) містять скорочене викладення первинного документа або його частини з основними фактичними відомостями та висновками. Реферативний журнал - це періодичне видання журнальної або карткової форми, що містить реферати опублікованих документів (або їх частин). Реферативний збірник - це періодичне або неперіодичне видання, що містить реферати неопублікованих документів (до них допускається включати реферати опублікованих закордонних матеріалів). Бібліографічні покажчики є виданнями книжкового або журнального типу, що містять бібліографічні описи видань, які вийшли. У залежності від принципу розташування бібліографічних описів покажчики підрозділяються на систематичні (описи розташовуються за сферами науки та техніки відповідно до тієї або іншої системи класифікації) та предметні (описи розташовуються в порядку перерахування найважливіших предметів відповідно до предметних рубрик, розташованими за абеткою). Вторинні неопубліковані документи включають реєстраційні й інформаційні карти, облікові картки дисертацій, покажчики депонованих рукописів та перекладів, картотеки "Конструкторська документація на нестандартне устаткування", інформаційні повідомлення. До них прийнято відносити також вторинні документи, що публікуються, але розсилаються за підпискою (Бюлетені реєстрації НДР та ДКР, збірники рефератів НДР та ДКР тощо).

В останні роки набувають популярності електронні видання (електронні варіанти виданих підручників, посібників, наукової літератури або спеціально створені електронні посібники та дистанційні курси дисциплін). Вказані форми джерел є дуже зручними у використанні та доступними. По-перше, слід орієнтуватись на літературу та навчальні матеріали, виставлені на персональній Web-сторінці викладача-лектора дисципліни у розділі «Навчально-методична робота», а також на дистанційний курс дисципліни (за його наявності). В останньому випадку потрібно попередньо попросити викладача-лектора включити прізвища здобувачів освіти, які бажають використовувати матеріали дистанційного курсу до переліку, що подається у центр дистанційної освіти ВНТУ для одержання кожним здобувачем освіти свого персонального логіну та паролю і забезпечення доступу до матеріалів курсу. Також здобувач освіти повинні вміти швидко знаходити потрібну їм електронну інформацію на інших сайтах. Але для цього важливо правильно скласти пошуковий запит, що вводиться у відповідному рядку пошукової системи (Google, Rambler, Яндекс, Апорт, Мета тощо). Якщо відомі прізвища та ініціали авторів джерела та його назва, вони безпосередньо вводяться у рядку пошуку, після чого система за наявності дає перелік посилань на потрібне джерело. Складніше якщо немає бібліографічних відомостей, а є тільки тема, яку потрібно опрацювати або проблемне питання. Тоді потрібно вводити ці дані у різних варіаціях в рядку пошуку системи. Сам пошук при цьому є більш тривалим.

3. ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Зміст Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання. Обґрунтування категорії ОГ за рівнем загрози техногенного, природного і терористичного характеру та ступенем їхньої захищеності. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій. Об'єкти підвищеної небезпеки та класи їхньої небезпечності.

Завдання:

1. Необхідно ознайомитися з історією розвитку БЖД, сучасним станом безпеки життєдіяльності у світі. Особливу увагу звернути на об'єкт вивчення БЖД, основні методи дослідження в БЖД. Місце та роль безпеки життєдіяльності в системі наукових знань людства.

2. Засвоїти основні теоретичні положення безпеки життєдіяльності, а також на яких дисциплінах базується ця наука.

3. Ознайомитися з класифікацією небезпек, шкідливими та небезпечними факторами. Вивчити основні принципи забезпечення безпеки за ознаками їх реалізації.

4. Правові, нормативні й організаційні основи БЖД (Конституція України, законодавство України про охорону здоров'я, праці, навколишнього середовища, кримінальне законодавство, Закони України «Про цивільну оборону», «Про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення», «Про дорожній рух», Кодекс цивільного захисту).

5. Слід розглянути ризик як кількісну характеристику оцінки ступеня небезпеки; методи визначення ризику і суттю кожного методу; максимально сприятливий рівень індивідуального ризику. Напрями забезпечення безпеки життєдіяльності.

6. Під час вивчення небезпек необхідно навчитися проводити їх якісний і кількісний аналізи. Основні поняття: безпека, життєдіяльність, життя, небезпека, ідентифікація, таксономія, номенклатура, квантифікація, ризик.

Рекомендована література :

Основна: 1,3,4,6,9.

Додаткова: 2,4,9.

Питання для самоконтролю:

1 У чому суть економічний вигоди БЖД: для суспільства в цілому, фірми (підприємства), окремої людини?

2 Поясніть такі терміни і визначення: «небезпека», «фактор небезпеки», «джерело небезпеки», «безпека». Наведіть приклади.

3 Які існують етапи розвитку наукового напрямку «Безпека життєдіяльності»?

4 Розвиток БЖД на сучасному етапі.

5 Яка основна мета та завдання напрямку БЖД?

6 Що таке таксономія небезпек?

7 За якими ознаками класифікують небезпеки?

8 Дайте визначення поняттю "ризик".

9 В чому різниця між «нещасним випадком», «травмою», «захворюванням» і «катастрофою»?

10 У чому різниця індивідуального і соціального ризику?

11 Як визначається соціальний ризик?

12 Які умови необхідні для виникнення НС?

13 Які принципи, методи, засоби забезпечення безпеки відомі ?

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Зміст. Регіональний комплекс природних загроз. Методи виявлення їхніх вражаючих факторів, номенклатура та одиниці виміру. Комплекс заходів з запобігання природних НС та організації дій щодо усунення їхніх негативних наслідків.

Завдання:

1. Розглянути відмінності класифікацій природних небезпек, загальні закономірності їх виникнення.

2. З'ясувати вплив природних небезпек і їх шкідливих чинників на організм людини.

3. Провести характеристику тектонічних, топологічних та метеорологічних стихійних лих. Наслідки природних небезпек.

4. З'ясувати що таке ГДК, ГДР, їх дію на живий організм. Класифікацію ГДК. Основні поняття: небезпека, природна небезпека, землетрус, повені, зсуви, ГДК, ГДР, токсини, епіцентр та гіпоцентр вулкану, цунамі, смерч, кислотний дощ.

Рекомендована література :

Основна: 2, 5, 8, 11.

Додаткова: 2, 4, 9

Питання для самоконтролю:

1. Чому кислотний дощ, пилові бурі, зсуви, землетруси та інші тектонічні явища відносяться до природно-техногенних небезпек?

2. Які небезпеки можна віднести до топологічних ?
3. Які небезпеки можна віднести до тектонічних ?
4. Які небезпеки можна віднести до метеорологічних ?
5. Що називається гранично допустимою концентрацією?
6. Яка відмінність ГДР від ГДК ?
7. Класифікація ГДК?
8. В чому полягає небезпека впливу патогенних мікроорганізмів на людину?
9. Як утворюється смерч та цунамі?
10. Види землетрусів?

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки

Зміст. Головні вимоги Правил техногенної безпеки галузей господарювання, підприємств, установ та організацій в залежності від профільного напрямку ВНЗ.. Загальні вимоги до безпечності технологічного обладнання, виробничих процесів, будівель і споруд. Особливості структури виробництва. Внутрішні фактори, що впливають на безпечність діяльності об'єкту господарювання. Комплекс робіт на об'єкті з попередження НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків за відомими алгоритмами, технологіями з урахуванням чинних галузевих норм і правил.

Завдання:

1. Загальні закономірності виникнення та класифікація техногенних небезпек.
2. Засоби колективного та індивідуального захисту від техногенних небезпек.
3. Вплив електромагнітних полів та випромінювань на організм людини, доза опромінення, класифікація та засоби захисту людини. Вплив електричного струму на людину, його можливі наслідки, нещасні випадки, пов'язані з дією електричного струму. Дотримання техніки безпеки при користуванні електроприладами
4. Види шуму та вібрації, їх дія на людину.
5. Основні принципи забезпечення радіаційної безпеки. Основні поняття: радіаційна безпека, іонізуюче випромінювання, експозиційна доза, поглинута доза, еквівалентна доза, електромагнітне поле, електромагнітне випромінювання, лазерне випромінювання, електробезпека, електрофтальмія, металізація шкіри, електроопік, техногенна небезпека.

Рекомендована література :

Основна: 1,3,4, 6,8,12.

Додаткова: 2,4, 9.

Питання для самоконтролю:

1. Як класифікуються ЕМП та випромінювання?
2. Навести характеристику ЕМП антропогенного походження.
3. Вплив вібрації на організм людини.
4. Природа іонізуючого випромінювання.
5. Як впливає електричний струм на організм людини?
6. Як поділяються електричні удари залежно від наслідків?
7. Основні причини нещасних випадків, пов'язаних із дією електричного струму.
8. Вплив шуму на організм людини?
9. Джерела електромагнітних випромінювань та їх вплив на організм людини.
10. Норми та заходи радіаційної безпеки.
11. В чому відмінність між активними та пасивними впливами на людину?
12. Які шкідливі та небезпечні чинники можуть виникати при зміні мікроклімату?

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС

Зміст. Психосоціальні наслідки впливу негативних факторів небезпек НС. Психологічна та медична реабілітація постраждалого населення. Професії підвищеного ризику. Психофізіологічний вплив оточення на людину. Основи підвищення психофізіологічної стійкості кадрів до професійних небезпек.

Завдання:

1. Класифікація та ознаки соціально – політичних небезпек. Причини виникнення соціальних надзвичайних ситуацій: політичних, релігійних, економічних, національних.
2. Природно-соціальні небезпеками. Соціальні хвороби. Захворювання, які передаються статевим шляхом. СНІД.
3. З'ясувати що таке соціум, суспільство, соціальна група, негативні фактори соціального середовища. Джерела соціальних небезпек. Джерела політичних небезпек.
4. Дати визначення соціальному конфлікту, тероризму, терористичним актам. Розглянути джерела соціальних конфліктів, форми перебігу конфліктів (відкрита та закрита). Війна як крайній прояв політичного конфлікту. Криміногенна ситуація в Україні. Глобальна злочинність.

5. Самозахист у ситуаціях, пов'язаних із насильством. Соціальні небезпеки: алкоголізм, куріння, наркоманія. Психічна залежність. Фізична залежність. Наркоманія. Основні поняття: соціальна небезпека, надзвичайна ситуація, об'єктна НС, місцева НС, регіональна НС, національна НС, глобальна НС, стихійне лихо, катаклізм, катастрофа, аварія, тероризм, війна, злочинність, алкоголізм, наркоманія, куріння, СНІД.

Рекомендована література :

Основна: 1,3,4, 6

Додаткова: 2,4, 9

Питання для самоконтролю:

1. Наведіть класифікацію соціально – політичних небезпек?
2. Наведіть класифікацію подій, що спричиняють появу надзвичайної ситуації.
3. Що призводить до виникнення соціальних надзвичайних ситуацій?
4. Які ви знаєте джерела соціальних та політичних небезпек?
5. Як покинути палити? Пом'якшення згубної дії тютюну.
6. Які хвороби називають соціальними? Чому?
7. Соціально-політичне середовище і його значення ?
8. Небезпека і наслідки війни.
9. Чи становить небезпеку для оточуючих ВІЛ-інфікована людина на робочому місці? Відповідь поясніть.
10. Ґрунт для виникнення тероризму, його причини, форми та засоби.
11. Шляхи уникнення екстремальних ситуацій криміногенного характеру.
12. Небезпеки від алкоголю.

Тема 5. Управління силами та засобами ОГ під час НС

Зміст. Система управління безпекою та захистом у НС в галузі, як складова державної системи, її місце і значення в системі управління функціонуванням галузі. Організаційна побудова системи управління безпекою та захистом у НС на підприємстві, в установі та організації. Завдання і повноваження спеціально створених координуючих і постійних органів управління безпекою і захистом у НС. Фінансування заходів з ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від НС. Порядок надання фінансової допомоги та схема опрацювання звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Використання матеріальних ресурсів з державного, оперативного, регіонального та місцевого резерву. Порядок підготовки матеріалів, на підставі яких надається експертний висновок щодо рівня НС.

Завдання:

1. Причини виникнення і особливостями розвитку НС, класифікацією НС (класифікаційні ознаки характеру НС, рівень (масштаб) НС (об'єктовий, місцевий, регіональний, державний), динаміка становлення НС, наявність постраждалих і загиблих, матеріальний збиток, порушення умов життєдіяльності).

2. Специфіка поведінки людини під час НС. Необхідно розглянути емоційно-поведінкову активність людини, включаючи активне реагування, зниження емоційно-рухової активності.

3. Загальні правила виживання в екстремальних умовах НС, сповіщення населення у разі виникнення НС, принципи і способи захисту населення при НС, використання захисних споруд, засобів індивідуального захисту, включаючи підручні засоби.

4. Основні прийоми і способи проведення аварійно-рятувальних робіт при ліквідації наслідків НС. Правила поведінки при наданні долікарської допомоги потерпілим.

5. Проведення дезактивації, дегазації, дезінфекції у разі масштабних НС.

6. Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності, контроль за дотриманням законодавства з безпеки життєдіяльності та відповідальність за його порушення.

7. Забезпечення питань БЖД державними органами, такими як Кабінет Міністрів України, Національна Рада з безпечної життєдіяльності населення, Державний Комітет з нагляду за охороною праці України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій і в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерство внутрішніх справ України, органи місцевої державної адміністрації і місцевого самоврядування. Основні поняття: НС, глобальна НС, об'єктова НС, дезактивація, дегазація, дезінфекція, ліквідація, аварійно – рятувальні роботи, долікарська допомога.

Рекомендована література :

Основна: 1,2,8,9,10.

Додаткова: 2,4, 9,11.

Питання для самоконтролю:

1. Які причини призводять до виникнення надзвичайних ситуацій?
2. За яких надзвичайних ситуацій необхідна евакуація населення?
3. Назвіть основні організаційні заходи щодо захисту населення в умовах НС.
4. Дайте характеристику захисним спорудам цивільної оборони.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Завдання:

1. Підготувати інформаційне повідомлення на тему
 - «Історія розвитку безпеки життєдіяльності»,
 - «Основні етапи розвитку БЖД»,
 - «Вчені, які внесли вагомий внесок у розвиток БЖД»,
 - «Адаптація як особлива властивість живих організмів»,
 - «Історія досліджень аналізаторів живих організмів»,
 - «Історія дослідження рефлексів»,
 - «Вплив психічного стану людини на повсякденне життя та професійну діяльність».
2. Підготувати презентацію на тему «Сучасний стан безпеки у світі».
3. Підготувати проект на тему ««Вчені, які внесли вагомий внесок у розвиток БЖД».

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Завдання:

1. Підготувати інформаційне повідомлення на тему
 - «Наймасштабніші топологічні небезпеки»
 - «Метеорологічні небезпеки та їх наслідки»
 - «Наслідки кислотних дощів»
2. Підготувати презентацію на тему «Наймасштабніші тектонічні небезпеки»
3. Підготувати проект на тему «Явища, що відносять до природнотехногенних небезпек».

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки

Завдання:

1. Підготувати інформаційне повідомлення на тему
 - «Наймасштабніші техногенні катастрофи світу»
 - «Вплив техносфери на людину»
 - «Історія розвитку вчень про техносферу»
 - «Чорнобильська трагедія: причини та наслідки»
 - «Найбільші радіаційні катастрофи світу»

- «Розвиток атомної фізики: переваги та недоліки»
- 2. Підготувати презентацію на тему «Наймасштабніші техногенні катастрофи світу»
- 3. Підготувати проект на тему «Чорнобильська трагедія: причини та наслідки»

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС

Завдання:

1. Підготувати інформаційне повідомлення на тему
 - «Соціальні хвороби, їх причини та наслідки»
 - «ВІЛ\СНІД – стосується кожного»
 - «Аналіз сучасного тероризму»
 - «Куріння та молодь»
2. Підготувати презентацію на тему «ВІЛ\СНІД – стосується кожного».
3. Підготувати проект на тему «Куріння та молодь».

Тема 5. Управління силами та засобами ОГ під час НС

Завдання:

1. Підготувати інформаційне повідомлення на тему
 - «Наймасштабніші НС»
 - «Сучасний стан безпеки у світі»,
 - «Вплив розвитку цивілізації на рівень безпеки людини»,
 - «Основні проблеми безпеки життєдіяльності»;
 - «Вплив розвитку цивілізації на психічний стан людини»,
 - «Вплив розвитку цивілізації на фізичний стан людини».
2. Підготувати презентацію на тему «Людина як елемент системи «людина – життєве середовище», «Наймасштабніші НС».
3. Підготувати проект на тему «Вплив розвитку цивілізації на психічний стан людини», «Проведення аварійно-рятувальних робіт».

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Класифікація джерел небезпеки, небезпечних та шкідливих факторів.
2. Системно-структурний підхід та системний аналіз - методологічна основа безпеки життєдіяльності.
3. Система “людина - життєве середовище” та її компоненти.
4. Загальна оцінка та характеристика небезпек.
5. Оцінка ризику небезпеки.

6. Концепція прийняттого (допустимого) ризику.
7. Управління ризиком.
8. Якісний аналіз небезпек.
9. Діяльність людини.
10. Природне середовище.
11. Техносфера.
12. Ноосфера.
13. Соціально-політичне середовище.
14. Будова і властивості аналізаторів.
15. Характеристика основних аналізаторів безпеки життєдіяльності.
16. Психіка людини і безпека життєдіяльності.
17. Атрибути людини.
18. Якості людини.
19. Емоційні якості людини.
20. Вплив негативних факторів на здоров'я людини.
21. Дія шуму і вібрації на організм людини.
22. Природні іонізуючі випромінювання. Штучні джерела іонізуючих випромінювань.
23. Біологічна дія іонізуючих випромінювань.
24. Радіаційна безпека.
25. Вплив ЕМП на організм людини.
26. Особливості впливу електричного струму на організм людини.
27. Хімічні фактори небезпеки.
28. Біологічні фактори небезпеки.
29. Загальна характеристика трудової діяльності.
30. Психофізіологічні фактори небезпек.
31. Літосферні стихійні лиха.
32. Гідросферні стихійні лиха.
33. Атмосферні стихійні лиха.
34. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище.
35. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин.
36. Пожежі та вибухи.
37. Тероризм.
38. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення.
39. Соціальні небезпеки, алкоголізм, тютюнокуріння.
40. Забруднення атмосфери міст. Забруднення міських приміщень.
41. Забруднення питної води в містах.
42. Шумове, вібраційне та електромагнітне забруднення міст.
43. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій.
44. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.
45. Визначення рівня надзвичайних ситуацій, регламент подання інформації про їх загрозу або виникнення.
46. Організація життєзабезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.
47. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.

48. Конституція України як юридична база БЖД.
49. Закони України, що регулюють питання БЖД.
50. Цивільний захист України.
51. Завдання цивільного захисту.
52. Складові сил цивільного захисту.
53. Що таке електромагнітний імпульс ядерного вибуху.
54. На чому ґрунтується уражаюча дія хімічної зброї.
55. Які заходи спрямовані на третій етап оцінки пожежної обстановки
56. Що передбачає принцип прийнятного ризику.
57. Оповіщення і інформування, як спосіб захисту населення в надзвичайних ситуаціях.
58. Що належить до способів захисту населення в надзвичайних ситуаціях.
59. Евакуація, як спосіб захисту в надзвичайних ситуаціях.
60. Що належить до заходів по державному регулюванню цивільного захисту.
61. Які заходи належить до шляхів забезпечення надійного оповіщення і інформування?
62. Хто приймає рішення про евакуацію на державному рівні.
63. За якими ознаками класифікуються захисні споруди.
64. За якими ознаками класифікуються захисні споруди.
65. Які види робіт виконуються для дообладнання житлових, господарських приміщень під захисні споруди.
66. Які складові належить до аварійно-рятувальних робіт.
67. Які види належить до забезпечення аварійно-рятувальних робіт.
68. Як називається пожежа, яка виникає в невеликій ізольованій групі будівель.
69. Як забезпечується безпечна евакуація людей.
70. Що забезпечує захищеність людини від стресу?

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка якості засвоєння навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» включає поточний контроль успішності, тематичний контроль та складання підсумкового заліку. Для визначення академічних успіхів студентів денної форми навчання за допомогою контрольних заходів, передбачених навчальним планом, використовується єдина бальна система національної шкали.

5 – «відмінно» – високий рівень компетентності.

Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить джерела інформації, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розвиває власні обдарування і нахили.

4 «добре» - достатній (конструктивно-варіативний).

Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи на підтвердження певних думок.

3 «задовільно» - середній (репродуктивний).

Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на продуктивному рівні.

2 «незадовільно» з можливістю повторного складання. Низький (рецептивно - продуктивний)

Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

1 «незадовільно» з обов'язковим повторним курсом.

Здобувач освіти навчається, володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Контрольні заходи включають поточний, рубіжний (тематичний), підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачами освіти під час практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи. Поточний контроль під час проведення практичних занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок здобувачем освіти з навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Конкретна кількість балів за роботу студентів під час практичних занять визначається керівником заняття. Результати поточного контролю під час проведення практичних занять заносяться викладачем до журналу обліку відвідування занять здобувачами освіти та їх успішності. Якість та повнота виконання завдань індивідуальної та самостійної роботи оцінюється під час проведення індивідуальних занять зі здобувачами освіти згідно з методичними рекомендаціями щодо оцінювання кожного виду роботи, бали за її виконання виставляються окремою графою в журнал обліку відвідування занять здобувачами освіти та їх успішності. Результати цієї роботи враховуються під час виставлення балів

за рубіжний (тематичний) контроль. Рубіжний (тематичний) контроль визначає якість виконаної здобувачем освіти навчальної роботи з навчальної теми та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну директорську контрольну роботу. Якщо за підсумковий контроль навчальної дисципліни в цілому 3 і більше балів, то вважається, що здобувач освіти засвоїв навчальний матеріал.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

7.1 Основна

1. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / Ю. С. Скобло, В. Г. Цапко, Д. І. Мазоренко, Л. М. Тіщенко; За ред. В.Г. Цапка. – 4-е вид., перероб. і допов. – К: Знання, 2010 – 397с.

2. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.:, 2004. – 328с.

3. Безпека життєдіяльності: підручник / В. П. Пішак, М. М. Радько, О. О. Воробйов та ін.; за ред. М.М. Радька. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 360с.

4. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред.. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.

5. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / Є. П. Желібо, В. В. Зацарний ; За ред. Желібо Є.П. – К : Каравела, 2001. – 320с.

6. Заплатинський В. М. Безпека життєдіяльності: Опорний конспект лекцій / В. М. Заплатинський. – К: КНТЕУ, 2005. – 207с.

7. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини: навч.посібник / В. М. Лапін. – 6-е вид., перероб. і допов. – К.: Знання, 2007. – 332с.

8. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: навч. посібник / О. П. Мягченко. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 384 с.

9. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / І. П. Пістун. – Суми: Університетська книга, 2012. – 301с.

10. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / І. П. Пістун. – 2-ге вид., стер. – Суми : Університетська книга, 2013. – 301с.

11. Яремко З. М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник / З. М. Яремко. – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 320с.

12. Ярошевська В. М. Безпека життєдіяльності: Підручник / В. М. Ярошевська. – 2-ге вид. – К: Професіонал, 2006. – 560с.

7.2 Додаткова

1. Безпека життєдіяльності: нормативні документи для навчальних закладів. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2010. – 1024 с. 48
2. Гайченко В. А. Основи безпеки життєдіяльності людини: Навч. посібник / В. А. Гайченко, Г. М. Коваль. – К: МАУП, 2012. – 232с.: іл.
3. Панкратов О. М. Безпека життєдіяльності людини у надзвичайних ситуаціях: Навч. посібник / О. М. Панкратов, О. К. Міляєв. – К: КНЕУ, 2015. – 232с.
4. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності (психологічні аспекти). Практичні заняття.: Навч. посібник / І. П. Пістун, Ю. В. Кіт. – Л: Афіша, 2000. – 239с.
5. Пістун І. П. Практикум з безпеки життєдіяльності: Навч. посібник / І. П. Пістун, А. П. Березовський ; За ред. Піскуна І.П. – Суми: Університетська книга, 2014. – 232с.
6. Порядочний Л. В. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона: Навч. посібник / Л. В. Порядочний, В. М. Заплатинський. – К: КНТЕУ, 2003. – 301с.
7. Про пожежну безпеку: Довідково-інформаційні матеріали. На допомогу керівнику, власнику, орендарю. – К: Альтернативи, АртЕк, 2002. – 224с. – (Добровільне пожежне товариство України).
8. Профілактика негативних явищ серед учнівської та студентської молоді (наркоманія, алкоголізм, СНІД): Навч.-метод. посібник / В. Є. Сорочинська, О. А. Удалова, В. С. Штифурак, О. Ю. Удалова. – К: Європ. ун-ту, 2003. – 168с.
9. Сорочинська В. Є. Профілактика наркоманії та алкоголізму серед учнівської і студентської молоді / В. Є. Сорочинська, О. А. Удалова, В. С. Штифурак. – Вінниця, 2002. – 123 с.
10. Халмурадов Б. Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посібник / Б. Д. Халмурадов. – К: Центр навчальної літератури, 2014. – 138с.
11. Чепига М. П. Стимуляція здоров'я та інтелекту / М. П. Чепига, С. М. Чепига. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К: Знання, 2006. – 347с.
12. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: Навч. посібник / М. М. Ярошевський, В. М. Ярошевська, Д. М. Диновський. – 2-ге вид., доп. і доопр. – К : Професіонал, 2004. – 256с.

7.3 Internet-джерела

1. Офіційне інтернет - представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>. 49

3. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.

4. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.

5. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.

6. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.eriukrtel.net/index.htm>.

7. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).

8. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

9. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи складені відповідно до діючої програми курсу «Безпека життєдіяльності», містять вказівки для виконання з теми, запитання для самоконтролю, перелік рекомендованої літератури.

Комп'ютерний набір і верстка : Н.З.Пігулко
Редактор: Н.З.Пігулко